

Schaken, een eeuwenoud spel

Het schaakspel is vele eeuwen oud en is waarschijnlijk ontstaan in India. Er zijn sporen gevonden van een spel, dat in de zesde eeuw in India werd gespeeld en dat Chaturanga werd genoemd. In dat spel kwamen al een vorst, een raadgever en pionnen voor, net als in het tegenwoordige spel. In plaats van de huidige toren stond er een olifant op het bord. Ook de regels van dat spel waren anders dan ze nu zijn.

Vanuit India begon het schaakspel aan de verovering van de wereld. In de negende en tiende eeuw werd er veel geschaakt in de Arabische wereld: het heette daar Shantraj. Het waren de Arabieren, toen ook wel Moren genoemd, die het spel naar Spanje brachten. Vanuit Spanje verspreidde het zich over Europa en in de elfde eeuw werd er in West- en Midden Europa geschaakt.

Net als in India en Arabië werd het schaakspel in Europa gespeeld door vorsten en ridders. Het was tenslotte een oorlogsspel. Maar in allerlei geschriften werd het ook aan machthebbers aanbevolen als een manier om wijsheid op te doen; het schaken is een spel van op zijn tijd geven en nemen.

Spanje, dat als eerste Europese land het schaakspel leerde kennen, bleef lange tijd het centrum van het schaken. In de zestiende eeuw neemt Italië langzaam die positie over en aan het eind van de achttiende eeuw is Frankrijk het middelpunt van het schaken.

Daarna zien we dat het spel zich verder begint te verspreiden. Met de Europeanen steekt het over naar Amerika en in Europa worden de Duits sprekende gebieden belangrijk. De eerste officiële wereldkampioenen komen uit dat gebied.

En dan is er Rusland natuurlijk. Aan het eind van de vorige eeuw zien we de eerste sterke Russische schakers opkomen. Later, als Rusland de Sovjet Unie is geworden, wordt het met grote voorsprong de sterkste schaaknatie van de wereld. Het spel wordt door de machthebbers in dat land krachtig ondersteund. Alleen uit de vroegere Sovjet-Unie komen tegenwoordig al evenveel grootmeesters als uit de rest van de wereld.

Het is onder andere aan de Nederlandse wereldkampioen Max Euwe te danken, dat de wereldschaakbond (FIDE) tegenwoordig een van de grootste sportbonden ter wereld is. Toen hij voorzitter van de FIDE was, reisde Euwe de aardbol rond om nieuwe landen aan de internationale schaakgemeenschap toe te voegen.

Ook in Nederland is het schaakspel al sinds de Middeleeuwen bekend. Bij opgravingen zijn oude schaakstukken gevonden en in de literatuur wordt het spel in de dertiende eeuw genoemd. Het wordt ook op schilderijen afgebeeld. Willem van Oranje, de 'vader des vaderlands', kon schaken en leerde het ook aan zijn zonen. Vooral Maurits had er grote belangstelling voor. Stadhouder Willem V had zelfs een schaakleraar voor zijn beide zonen in dienst.

In het begin van de vorige eeuw werden er in Nederland veel schaakclubs opgericht; een paar daarvan bestaan nog steeds.

Schaken is heel lang een spel voor een betrekkelijk kleine groep mensen geweest. Dat is in Nederland pas veranderd nadat Euwe in 1935 wereldkampioen werd. Een tweede sprong voorwaarts werd gemaakt in de jaren zeventig. De ontwikkeling van een leerboek voor de jeugd en de legendarische tweekamp tussen de Amerikaan Fischer en de Rus Spassky zorgden ervoor, dat de populariteit van het spel snel toenam.